

**Unios notatserie
nr. 2/2022**

Unios
kommentarer til
regjeringens forslag til
Revidert budsjett 2022 og
Kommuneproposisjonen
2023

Brev til Finanskomiteen og Kommunal- og forvaltningskomiteen

19. mai 2022

Innhold	Side
Tilbake til de gamle ubalansene i arbeidsmarkedet	4
Norsk økonomi	5
Det grønne skiftet	9
Kommuneøkonomien	11
Helse og omsorg	13
Barnehager og skoler.....	16
Høyere utdanning og forskning	18
Politiet.....	18

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde – privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 1 2020 Korona unntakstilstand
- Nr 2 2020 Finanspolitiske tiltak i forbindelse med korona-pandemien
- Nr 4 2020 Om å ta ut folketrygden ved 67 år og fortsette i jobb – virkninger av samordningsreglene
- Nr 5 2020 Medlemmer og yrkesaktive i LO, Unio, YS og Akademikerne
- Nr 3 2021 Trygdeoppjøret 2021
- Nr 4 2021 Før statsbudsjettet 2022 (og stortingsvalget 2021)
- Nr 5 2021 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2022
- Nr 1 2022 Unios innspill til regjeringen Støre i forkant av statsbudsjettet 2023
- Nr 2 2022 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2022 og Kommuneproposisjonen 2022

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios overordnede krav til RNB 2022 og Kommuneproposisjonen 2023

Utdanning, helse og omsorg

Pandemien har synliggjort at dagens bemanning i velferdstjenestene ikke er god nok. Regjeringen må presentere en plan for hvordan vi sikrer nok kvalifisert arbeidskraft med høyere utdanning til å levere et godt utdannings- og helsetilbud til befolkningen. Utfordringene med å rekruttere og beholde må tas på alvor. Økt lønn til utdanningsgruppene i offentlig sektor er en del av løsningen. RNB bør justere rammene knyttet til etterslep etter pandemien og flyktingestrømmen fra Ukraina. Rehabilitering og skolehelsetjenesten er områder som bør få ekstramidler for å håndtere behovene. De nye studieplassene for sykepleiere må følges av et tilstrekkelig antall praksisplasser og veilederkompetanse i både sykehus og kommuner.

Forebygging

Forebygging redusere behovet for dyrere behandling og reduserer de samfunnsøkonomiske kostnadene av frafall og utstøting, og er derfor en bedre samfunnsøkonomisk prioritering. Pandemien har svekket det forebyggende arbeidet, og det er et stort etterslep i behandlingen av mange pasienter og brukere. Budsjettene har foreløpig ikke tatt høyde for dette. Elever og studenter er hardt rammet. Regjeringen må presentere en plan for hvordan tapt læring og økt uhelse for elever og studenter pga. pandemien kan hentes inn.

Forebyggingsperspektivet må løftes og gis økonomisk handlingsrom i flere sektorer. Politiet må i samsvar med nærpolitireformen, ha mer ressurser til å forhindre at kriminalitet skjer, særlig i ungdomsmiljøene.

Forskning, bærekraft, omstilling og klima

CO₂-utslippene skal halveres innen 2030. Regjeringen sier i RNB at mesteparten av utslippene kommer mot slutten av tiåret. Skal vi nå bærekrafts- og klimamålene med dagens politikk, må CO₂-avgiften, som skal økes til minst 2000 kroner i 2030, økes mer tidlig i perioden. Større avgiftsøkninger tidlig vil sikre større utslippsreduksjoner, bidra til måloppnåelsen og avlaste behovet for andre og dyrere tiltak. Årlige utslippsbudsjett må starte i 2023. Usosiale fordelingsvirkninger av økte miljøavgifter og økte strømpriser må kompenseres. Forskning og høyere utdanning er en sentral forutsetning for at vi skal kunne løse samfunnets innovasjons- og omstillingsbehov, ikke minst knyttet til det grønne skiftet. Grunnbevilgningen til UH-sektoren må økes, ikke svekkes ytterligere. Den maritime næringen med norske arbeidsplasser har en viktig rolle i det grønne skiftet.

19.5.2022

Unios kommentarer til Revidert budsjett 2022 og Kommuneproposisjonen 2023

Arbeidsmarkedet har hentet seg inn etter pandemien, men offentlig sektor sliter mest med å finne kvalifisert arbeidskraft og alt for mange står fortsatt utenfor arbeidsmarkedet. Pris- og kostnadsveksten kan nulle reallønnsveksten og svekke velferdstjenestene. Kommuneopplegget for 2023 kan gi kutt i kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg. RNB varsler svak nedgang i klimautslippene de nærmeste årene uten å foreslå tiltak som kan motvirke dette på kort sikt. Regjeringen må bli djervere, vi trenger bedre fordeling, kraftigere sysselsettings- og klimapolitikk og bedre verdsetting av utdanning, kompetanse, ansvar og sikkerhet.

Tilbake til de gamle ubalansene i arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet har hentet seg inn etter nedstengning og smitteverntiltak de siste to årene. Andelen sysselsatte er nå høyere og andelen arbeidssøkere noe lavere enn før pandemien. Til tross for bedringen er langtidsledigheten høy, i april 2022 hadde 29 700 vært ledige mer enn 6 måneder og nesten like mange som delvis ledige eller på tiltak. Hele 21 600 hadde vært ledige mer enn ett år. I tillegg har NAV registrert over 200 000 med nedsatt arbeidsevne hvor 45 000 er under 30 år.

Det er nå viktig å benytte anledningen til å få de ledige og de med nedsatt arbeidsevne i jobb. Mange har allerede fått muligheten de siste månedene, men arbeidsmarkedspolitikken og utdannings- og kompetansepolitikken må forsterkes for å inkludere flere i aktivt arbeid. Den økonomiske politikken må ikke strammes til for mye så vi mister de mulighetene som nå gir seg. Det er ikke en nedre grense for arbeidsledigheten, såkalt «naturlig ledighet», politikken kan alltid strekke seg lenger uten at dette trenger å gi økt press i økonomien, særlig hvis tiltakene innrettes på tilbudssiden i økonomien. Vi har også en gyllen anledning til å bekjempe mange år med sosial dumping før næringslivet finner tilbake til «gamle synder». Regjeringens foreslåtte tiltak mot innleie er gode i så måte.

Stor mangel på kvalifisert arbeidskraft i offentlig sektor

Det er stor mismatch mellom antall arbeidssøkere og tilgang på ledige stillinger i forskjellige yrker. NAVs tall for april viser at særlig undervisning og helse, pleie og omsorg har langt større tilgang på ledige stillinger enn det er arbeidssøkere til disse stillingene. I undervisning er det 4000 ledige stillinger og 2600 arbeidssøkere. I hele, pleie og omsorg er det 10 000 ledige stillinger og 6 700 arbeidssøkere. Om arbeidssøkerne har de rette kvalifikasjonene sier tallene ikke noe om. For de fleste andre yrker er det gjerne motsatt, dobbelt så mange arbeidssøkere som tilgang på ledige stillinger.

Allerede før pandemien var bemannings- og ressursituasjonen i offentlig sektor svært stram. Det er store utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifiserte ansatte til stillinger i helse- og utdanningssektoren. I tillegg var erfaringen fra høsten 2021 at bemanningen på grunnleggende velferdstjenester som sykehusene, helse- og omsorgstjenestene i kommunene, barnehage og skole er ekstremt sårbar. Unio mener at pandemien har synliggjort at dagens bemanning ikke er god nok og at dette må følges opp politisk i årene framover. Regjeringen må jobbe for at bemanningen i yrker med viktige og kritiske samfunnsfunksjoner styrkes, og at utdanningen og rekrutteringen til disse yrkene økes. På denne måten kan virksomhetene bedre opprettholde gode velferdstjenester både i ordinær drift og i en krisesituasjon.

Kommuneøkonomien og sykehusøkonomien må styrkes

Grunnbemanningen må økes, skole og helsetjenester må bemannes med kvalifisert personell og forskningen styrkes. Budsjettpolitikken må brukes aktivt for å skape nye arbeidsplasser og hindre at pandemien gir skadelige langtidsvirkninger som økt utstøting, flere i varige stønadsløp, varige helseskader og tapt læring. Etterslep i utdanning, behandling og rehabilitering vil kreve ekstra ressurser i flere år. Offentlig sektor må ta utfordringen med å rekruttere og beholde på alvor. Bemanningssituasjonen er kritisk, og pandemien kan sette rekrutteringen til velferdsyrkene under press. Skal vi klare å styrke velferden må kommuneøkonomien og sykehusøkonomien styrkes.

Norsk økonomi

Hele nedgangen under pandemien er hentet inn. BNP Fastlands-Norge ligger nå på trend fra før pandemien, og andelen sysselsatte er høyere og andelen arbeidsledige lavere enn før pandemien. Produktivitetsveksten økte med 1,7 pst i 2021 og ventes å øke minst like mye de neste to årene. Mange av «de bekymrede økonomer» er nå redd for at arbeidsledigheten blir «for lav» og at offentlige budsjetter vil sette i gang lønns- og prisspiraler og gi økte renter. Om de som har ansvar for den økonomiske politikken har full sysselsetting som mål, og politikken håndteres riktig, trenger dette ikke skje.

Arbeidsledigheten kan presses ned uten at det oppstår lønns- og prisspiraler

Økt press i arbeidsmarkedet kan gi lønns- og prisspiraler, men i den norske modellen er det slik at partene bestemmer lønnsveksten og myndighetene den økonomiske politikken. Hvis inntektspolitikken, sysselsettingspolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og utdannings- og kompetansepolicyen spiller på lag, kan aktiv tilbudssidepolitikk bidra til at arbeidsledigheten kan gå ytterligere ned uten at priser og lønninger øker mer. Den teoretiske ideen om «en naturlig ledighet» er en liberalistisk teori som ikke tar hensyn til arbeidsmarkedets funksjonsmåte og lønnsdannelsen i Norge.

RNB med noe høyere prisanslag, men ender KPI på 4,5 pst?

I RNB anslås prisveksten til 3,4 pst. En av grunnene til at anslaget er høyere enn TBUs og SSBs anslag kan være at TBU og SSB i sine beregninger antok at den lavere el-avgiften ble videreført ut året. Det har ikke skjedd, og TBUs prisvekstanslag hadde blitt 3,5 pst om denne forutsetningen ikke hadde blitt lagt inn i modellberegningene. Regjeringen sier videre i RNB at høyere prisvekst også skyldes at den underliggende inflasjonen har økt raskere enn ventet.

KPI-JAE (KPI uten avgifter og energivarer) som gjerne omtales som den underliggende prisveksten, anslås å øke med 2,5 pst i år mot 1,7 pst i 2021.

I april var 12-månedersveksten i KPI 5,4 pst. Skal KPI-anslaget fra RNB på 3,4 pst på årsbasis nås, må KPI falle med 0,15 pst. hver måned resten av året. Det er lite sannsynlig. Nullvekst i KPI resten av året gir en årsvekst på 3,9 pst. Da er reallønnsveksten mer enn spist opp, igjen. Skulle KPI øke med 0,2 pst hver måned resten av året, og det er ikke usannsynlig, vil det gi en årsvekst i KPI på 4,5 pst.

Prisveksten skyldes ikke for stor etterspørsel

«De bekymrede økonomer» peker igjen mot kravstore arbeidstakere og høy etterspørsel, mens de kraftige prisimpulsene først og fremst skyldes forhold på tilbudssiden i andre land, som krig (ødelagte fabrikker, stengte forsyningskjeder og mindre tilgang på olje og gass og kraftige prisøkninger på fossilt brensel), pandemi (nedstengt produksjon og stengte forsyningskjeder) og det grønne skiftet (økte kvotepriser, økte gass- og elektrisitetspriser). Hvor raskt krigen i Ukraina slutter, og hvor raskt energiprisene vil falle vet ingen. Og ikke minst, det grønne skiftet vil bidra til at energiprisene ikke vil komme ned på gamle nivåer. Den viktigste effekten av de høye energiprisene er da at folk og virksomheter må bruke mer av sine inntekter på energivarer og mindre på annet. Det er også et fordelingsproblem, både nasjonalt og særlig globalt.

Høy prisvekst som kan forklares med forhold på tilbudssiden bør ikke føre til at myndighetene strammer til, verken gjennom ekstra renteøkninger eller å stramme ytterligere til i finanspolitikken. Tvert om bør særlig finanspolitikken motvirke deler av de kostnadsøkninger som folk og virksomheter utsettes for gjennom de høye strømprisene, noe som delvis gjøres gjennom strømstøtten til husholdninger og bønder. En for stram finanspolitikk nå vil kunne stoppe den gunstige utviklingen i arbeidsmarkedet.

Privat konsum og sysselsetting øker kraftig, forsiktig innstramming i finanspolitikken

Husholdningene har spart mye under pandemien da en rekke tjenester ikke var tilgjengelige. RNB anslår at mye av den økte sparingen vil gi en kraftig økning på 9,1 pst i privat konsum i 2022 med tilsvarende bidrag til økt aktivitet. Fastlands-BNP ventes derfor å vokse med 3,6 pst i år og vil ligge over trendvekst også i 2023.

RNB legger Norges Banks rentebane til grunn i sine beregninger. Styringsrenta er nå ventet å nå en topp på 2,5 pst ved utgangen av 2023. Dette er over det som Norges Bank anslår som et normalt nivå på styringsrenta.

Revidert budsjett legger gjennom den samlede finanspolitikken opp til en forsiktig innstramming i norsk økonomi tilsvarende 17 mrd. kroner i 2022 (negativ budsjettimpuls på 0,5 pst av trend Fastlands-BNP). Det er en like stor innstramming som i 2021. Dette kan forsvares så lenge den underliggende veksten er god, sysselsettingen øker og ledigheten faller. Sysselsettingen anslås å øke med hele 3 pst i 2022, mye er korona-innhenting, men faller igjen til en vekst på 0,8 pst i 2023 ifølge anslag i RNB. Den registrerte arbeidsledigheten (NAV) anslås til 1,8 pst, det laveste nivået siden før finanskrisa i 2008, mens AKU-ledigheten (SSB) anslås til 3,3 pst, lavere enn før pandemien (AKU-ledigheten var 2,6 pst i 2008 før finanskrisa). Det viktigste nå er at innstrammingen i den økonomiske politikken ikke kveler oppgangen slik at vi får et tilbakeslag i realøkonomien. Dette må også Norges Bank ta hensyn til i sin rentesetting.

Tabell 1: Økonomiske anslag for norsk økonomi 2019-2023

	2019	2020	2021	2022		2023	
	SSB mars 22	SSB mars 22	SSB mars 22	RNB mai 22	SSB mars 22	RNB mai 22	SSB mars 22
Privat konsum	1,1	-6,6	5,0	9,1	7,8	4,2	3,3
Offentlig konsum	1,3	1,8	3,9	0,7	1,2	..	1,2
Br.inv. i utvinning og rørtransport	14,3	-4,1	-2,8	-7,2	-6,0	0,1	9,0
Br.inv. fastlandsbedrifter	10,3	-5,0	2,2	6,2	7,2	2,1	5,3
Boliginvesteringer	-1,1	-4,0	2,6	2,1	2,5	2,7	2,2
Br.inv. i offentlig forvaltning	7,5	-1,1	-3,1	1,1	2,2	..	1,2
Eksport tradisjonelle varer	4,9	-2,5	6,7	6,7	1,8	4,9	2,5
Import tradisjonelle varer	5,6	-2,5	5,4	..	4,4	..	2,8
BNP Fastlands-Norge	2,0	-2,3	4,2	3,6	3,6	2,3	2,5
- industri og bergverk	2,0	-2,5	3,0	..	3,1	..	1,1
Sysselsatte personer	1,6	-1,5	1,2	3,0	2,4	0,8	0,8
AKU-ledighet, nivå	3,7	4,6	4,4	3,3	3,5	3,2	3,6
Registrert helt ledige NAV	2,3	5	3,1	1,8	..	1,7	..
Årslønn	3,5	3,1	3,5	3,7	3,6	..	3,8
KPI	2,2	1,3	3,5	3,4	3,3	..	1,8
KPI-JAE	2,2	3,0	1,7	2,5	2,1	..	2,0
Sparerate husholdningene, nivå	7,0	14,2	13,1	..	8,5	..	8,6
Pengemarkedsrente, nivå	1,6	0,7	0,5	1,6	1,2	2,9	1,7
Utlånsrente, rammelån, nivå	3,0	2,6	2,1	..	2,6	..	3,1
Råoljepris, kroner per fat	564	407	609	885	888	..	776
Importveid kronekurs (I-44), positivt tall angir svakere krone	2,9	6,7	-5,3	-2,5	-1,9	-0,4	-0,2

Kilder: Konjunkturtendensene 2022/1 (SSB 16. mars 22) og Revidert nasjonalbudsjett 2022 (FIN 12. mai 22)

Tiltak overfor de unge og studentene

Det må sette inn tiltak overfor de unge. Dette er en sammensatt gruppe med behov for tiltak som ofte er i skjæringspunktet mellom utdanning, arbeidsmarkedstiltak og helse. Her er det behov for tett oppfølging fra NAV, og tiltaksregelverket må være så fleksibelt at tiltakene treffer de unge på en langt bedre måte så vi hindrer varige stønadsløp og høyere frafall.

Elever i grunnskolen og videregående skole, lærlinger og studenter har gjennom pandemien blitt svært hardt rammet av smitteverntiltakene, med betydelige faglige og sosiale konsekvenser. I grunn- og videregående skole, er det viktig at bevilgningene styrkes og målrettes for å kompensere for elevenes tapte sosiale- og faglige læring. Parr-utvalgets rapport som ble offentliggjort i juni 2021, pekte særlig på behovet for å styrke kontaktlærerressursen. Regjeringens styrking av barnehagelærerdekningen i levekårsutsatte boområder i de store byene er riktig, men beskjeden. 35 mill. kroner rekker til knappe 70 heltidsstillinger. Intensjonen er meget god, men ordningen må styrkes betydelig.

Et stort antall studenter er i etableringsfasen og er ekstra sårbare for tiltak som skal redusere sosial kontakt. Mange universiteter og høyskoler har i lange perioder praktisert digital

undervisning, som har gått ut over kvaliteten på undervisningen og begrenset mulighetene for faglige diskusjoner med forelesere og medstudenter.

Unio krever at regjeringen presentere en samlet plan for hvordan tapt læring og økt uhelse for elever og studenter pga. pandemien kan hentes inn.

Utvid skattegrunnlaget og beskatt grunnrente

Regjeringen vil bygge like mye havvindkapasitet som dagens vannkraftproduksjon. Det er nå viktig å tenke langsiktig. Havvind kan bli en stor inntektskilde for fellesskapet, på samme måte som olja og vannkraften. Med fallende utbyggings- og driftskostnader, vil det kunne være betydelig ekstraavkastning i havvind. Lite tyder på at vi vil få tilbake de gamle lave el-prisene. Norge må derfor få på plass et skatteregime for havvind som sikrer at grunnrenta tilfaller fellesskapet.

Myndighetene må også skattlegge ekstraavkastningen i næringene havbruk, oppdrett og fiske. I havbruk f.eks. kan grunnrenta i gode år utgjør flere titalls milliarder kroner. En grunnrenteskatt er en tilleggsskatt på ekstraordinært store overskudd, den er nøytral og den påvirker dermed ikke investeringsbeslutningene til selskapene om den er riktig innrettet. Regjeringen må ta et kraftig oppgjør med lobbyorganisasjonene som hindrer grunnrentebeskatning i oppdrett og havbruk.

La oljeselskapene og kraftprodusentene være med å betale for strømstøtten og Ukrainastøtten

Det er også potensiale for å øke grunnrenteskattene for oljeselskapene og kraftprodusentene. I det minste som en midlertidig ordning for å trekke inn superprofitt som følge av krigen i Ukraina.

Taxfree-ordningen må fjernes

Tidligere utredninger bl.a. fra FHI/Sirus viser at staten taper vesentlige avgiftsinntekter på taxfreeordningen, samtidig som det bidrar til økt alkoholforbruk. Erfaringer fra koronastengte grenser viser samme effekt. Fjerning av taxfreeordningen vil også sikre norske arbeidsplasser og redusere handelslekkasjene.

Høyere utdanning og forskning

Hurdalsplattformen kopler i for liten grad forskning og kunnskap på arbeidet med å løse samfunnsutfordringene. Skal vi løse disse, må vi bruke en større andel av ressursene våre på forskning og høyere utdanning. En sterkere satsing på forskning og høyere utdanning vil gi et kunnskapsgrunnlag som er nødvendig for å nå bærekraftsmålene, sikre god samfunnsberedskap og bidra til nødvendig og rettferdig omstilling. Det må innføres en forpliktende opptrapping av forskningsbevilgningene fra 2023 slik at den offentlige forskningsinnsatsen økes til 1,5 prosent i løpet av stortingsperioden.

Maritim næring

Norsk maritim kompetanse er avgjørende for å lykkes med næringsutviklingen i havrommet og grønn omstilling. Kravet om norske lønns og arbeidsvilkår på norsk sokkel og i norske farvann er avgjørende for å oppnå dette, men ikke tilstrekkelig. Nettolønnsordningen har bidratt sterkt til å sikre sysselsettingen av norske sjøfolk, innflagging av skip og

opplæringsstillinger. Unio krever at ordningen videreføres og styrkes, og at taket fjernes permanent i alle segment, i tråd med Hurdalsplattformen.

Regjeringen foreslår om å utsette Ocean Space Centre minst i tre år. Det viser en manglende satsing på maritim næring. Havvindssatsingen er ikke tilstrekkelig, det må være en satsing på hele den maritime næringen. Norsk maritim kompetanse er avgjørende for dagens og morgendagens næringer i havrommet. Maritim næring står midt i en betydelig omstilling med nye krav til dagens og nye næringer i havrommet.

Kondemneringsordningen for skip i nærskipfart ble opprettet i 2020. Ifølge RNB gjenstår det 53 millioner kroner i ordningen per mai 2022. Regjeringen bør se på om ordningen er vanskelig å benytte seg av framfor å avvikle den.

Transport av gods på sjø er mer klimavennlig og mindre energikrevende enn transport av gods på vei. RNB sier at det ikke er behov for midler til godsoverføringsordningen i 2022 ut over ubrukte bevilgninger fra tidligere år. Også her bør regjeringen se om regelverket kan tilpasses slik at mer gods fraktes sjøveien.

Hele og faste stillinger

Offentlige arbeidsgivere må styrke arbeidet med flere faste hele stillinger. Arbeidskraftundersøkelsen viser at 35 pst av kvinner og 15 pst av menn jobber deltid. Mange av disse ønsker større stillingsstørrelser. Helse- og omsorgsyrker er overrepresentert i deltidsstatistikken. Over 13 pst av de ansatte i undervisning og helse- og sosialtjenester er også midlertidig ansatt. Arbeidet må også omfatte «frilansere og oppdragstakere». Staten må stoppe anbud på tjenester som er lovpålagt, f.eks. tolker i NAV. Videre må det iverksettes konkrete tiltak for å redusere bruken av midlertidige ansettelse i UH-sektoren.

Det grønne skiftet

Klimagassutslippene skal halveres innen 2030. Skal vi klare målene som er satt for dette tiåret, må de årlige reduksjonene være i størrelsesorden 8 pst, dvs. like store som i koronaåret da store deler av næringslivet ble stengt ned.

Partssamarbeidet må brukes aktivt

Unio vil være en pådriver for at vi skal nå våre internasjonale klimaforpliktelser. Arbeidet med bærekraft og klimapolitikk må skje i samarbeid med fagbevegelsen, gjennom treparts- og topartssamarbeidet sentralt og lokalt.

En kraftfull klimapolitikk med forpliktende årlige utslippsmål

Både skatte- og avgiftspolitikken og energipolitikken må innrettes slik at vi når klimamålene. Unio støtter prinsippet om at forurenser skal betale, og mener at økonomiske virkemidler i klimakampen må brukes i større grad. Goder og byrder må fordeles på en slik måte at ulikheter i samfunnet reduseres. Ved å belønne, eller legge til rette for, klimavennlig atferd og avgiftsbelegge forurensende atferd, kan myndighetene framskynde de nødvendige omstillingene. CO₂-avgiften må omfatte alle aktiviteter i ikke-kvotepliktig sektor og økes årlig så avgiften minst når opp i 2000 kroner per tonn i 2030. CO₂-avgiften virker

kostnadseffektivt og kuttene kommer der de er billigst å gjennomføre. Større avgiftsøkninger tidlig i perioden vil sikre større utslippsreduksjon og avlaste behovet for andre utslippsreducerende tiltak.

Regjeringen sier i RNB at teknologiutvikling for grønn omstilling vil ta tid og «*at man ikke kan forvente en lineær utvikling i utslippsreduksjoner*». Når vi vet hvor alvorlig og hvor krevende det vil være å nå utslippsmålene for dette tiåret, er det desto viktigere at f.eks. CO₂-avgiften trappes raskere opp for å fremskynde overganger til fossilfri produksjon og forbruk der dette lar seg gjøre.

Årlige utslippsbudsjett

De årlige klimautslippsbudsjettene må starte i 2023. Norge trenger et forpliktende og ambisiøst utslippsbudsjett som setter årlige måltall for reduksjonen i CO₂-utslippene sektor for sektor, næring for næring fram til 2030 da CO₂-utslippene skal være redusert med 55 pst i forhold til nivået i 1990.

Unio har tidligere bedt om at Regjeringen presenterte opplegget for klimabudsjetteringen i RNB. Vi registrerer at så ikke er tilfelle. Alle samfunnssektorer må få forpliktende årlige utslippsmål. Årets økning i CO₂-avgiften med 28 pst må følges opp med årlige økninger så avgiften minst når opp i 2000 kroner per tonn i 2030. Sosiale utslag av økte miljøavgifter må kompenseres gjennom skattelettelser, overføringer eller bedre og billigere offentlige tjenester.

En aktiv stat, forskning og næringsutvikling for det grønne skiftet

Vi trenger en aktiv stat for næringsomstilling og det grønne skiftet. Staten må være villig til å stille med eierkapital og risikokapital i samarbeid med private virksomheter for å få fram ny næringsvirksomhet og gode fornybarprosjekter. Statlig forskningsinnsats må økes både for å styrke basisfinansieringen og for å bidra i det grønne skiftet. Det offentlig må gå foran og bruke sin innkjøpsmakt i klimaets tjeneste. Staten og kommunene må sikres grønn innkjøps- og anbudskompetanse. Klimasats må økes for å støtte klimaarbeidet i kommunene. Statlige virksomheter må få tilgang til en tilsvarende støtteordning som Klimasats i kommunal sektor.

Regjeringens havvindsatsing som nå sikter mot like stor el-produksjon som vannkraften, må konkretiseres og fremskyndes. Store deler av den må kunne realiseres innen 2030 om vi skal nå utslippsmålene. I tillegg trenger vi omfattende program for solenergi på sjø, hydrogen og andre fornybarprosjekter. Dette må skje i tett dialog med forsknings- og utdanningsinstitusjoner og ivareta FNs bærekraftsmål, ikke bare knyttet til klima, men også til økosystemer og til hav og marine ressurser. Som oljenasjon har vi et særlig ansvar for å få fram vellykkede prosjekter på karbonfangst og lagring.

Fordelingspolitiske utslag av klimapolitikken på kompenseres

Opptappingen av CO₂-avgiften og overgang til elektrisk transport som til nå har vært de viktigste virkemidlene for å redusere utslipp, må suppleres med kraftfulle tiltak som gir utgiftskutt på alle samfunnsområder. Sosiale utslag av økte miljøavgifter og andre tiltak må kompenseres gjennom skattelettelser, overføringer og bedre og billigere offentlige tjenester.

Kommuneøkonomien

I Kommuneproposisjonen for 2023 foreslår regjeringen et opplegg som gir nedgang i netto økonomisk handlingsrom. Dette står i skarp kontrast til det som ble regjeringen Støres justerte opplegg for 2022 etter regjeringsskiftet i fjor høst. I RNB inndrar regjeringen store deler av kommunesektorens ekstra skattevekst, mens kompensasjonen for koronautgiftene i beste fall utsettes.

Nasjonalt regnskapet viser at kommunesektorens andel av samlet sysselsetting målt i årsverk har ligget stabilt på 18½ prosent de siste 6 årene. Befolkningen blir eldre og vi blir rikere. Begge deler trekker i retning av større etterspørsel etter de type tjenester offentlig sektor produserer. Regjeringen Støre må vise vilje til å bruke kommunal sektor på samme måte som etter finanskrisa.

Kommuneøkonomien i 2022: Koronautgiftene må dekkes krone for krone for den enkelte kommune

RNB anslår at kommunesektorens skatteinntekter øker med 21 mrd. kroner mer enn tidligere anslått, herunder 14 mrd. kroner som kan forklares med tilpasning til økt utbytteskatt. Disse inntektene kan sektoren se som engangsinntekter de ikke har planlagt for. Regjeringen inndrar 11,5 mrd. og lar kommunesektoren beholde 2,5 mrd. kroner av den ekstra utbytteskatten. Da sitter kommunesektoren igjen med 9,5 mrd. kroner (21-11,5). På den annen side oppjusterer regjeringen kostnadsveksten (den kommunale deflatoren for 2022 justeres opp fra 2,5 pst til 3,7 pst). Det trekker ned inntektsveksten med 5,7 mrd. kroner, noe som gjør at kommunesektoren samlet etter RNB sitter igjen med 4,1 mrd. mer enn anslått i saldert budsjett før jul, hvor bare 1,6 anslås som økning i varige frie inntekter. Koronautgifter er holdt utenom disse beregningene.

Unio har forståelse for at det kan argumenteres for at deler av den ekstraordinære skatteveksten knyttet til tilpasninger til økt utbytteskatt inndras.

Unio er derimot svært bekymret for at regjeringen i RNB skaper usikkerhet om kompensasjonen for koronautgifter, både størrelsen på kompensasjonen og at denne nå tidligst kan ventes i forbindelse med salderingen av budsjettet på slutten av året. Denne usikkerheten innebærer at alle kommuner må gjøre budsjetttiltak resten av året.

Unio viser til at Stortinget ved flere anledninger helt siden behandlingen av Prop. 52. S (2019-2020) har fattet vedtak om at regjeringen må kompensere kommuner og fylkeskommuner for merutgifter i forbindelse med håndteringen av smittesituasjonen under koronaen. Unio krever at alle slike utgifter kompenseres og at dette gjøres på en måte som kompenserer den enkelte kommune for de utgifter de har hatt. Det er ikke nok å kompensere kommunesektoren «i makro», noen kommuner har hatt betydelig høyere smittetrykk enn andre kommuner og hatt betydelig større utgifter per innbygger til bekjempelse av viruset. Disse kommuner har tatt på seg et stort ansvar for å dempe smittetrykket for hele landet. Denne kompensasjonen må senest gis i forbindelse med salderingen av 2022 budsjettet. Videre må regjering så snart som mulig kommunisere best mulige anslag på kompensasjonen til den enkelte kommune slik at budsjetttiltakene kan dempes.

Kommuneøkonomien 2023: Økt handlingsrom for kjernetjenestene krever sterkere økning i de frie inntektene

I Unios innspill til 2023-budsjettet i januar i år krevde vi at kommunesektorens frie inntekter måtte økes med 4-5 mrd. kroner ut over den demografiske utgiftsveksten mv. slik at handlingsrommet for kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg kunne økes med minst 2 mrd. kroner. Regjeringens forslag til økning i de frie inntektene i 2023 må økes med minst 1-1,5 mrd. kroner bare for at kommunene skal kunne opprettholde tilbudet på utdanning, helse og omsorg, se tabell 2. For å styrke kjernetjenestene foreslår Unio at de frie inntektene øker med 3-3,5 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2023.

Koronapandemien har gitt et stort etterslep på behandling og forebyggende helsetjenester. Skolene sliter med knappe ressurser og mangel på kvalifiserte lærere. Kommuner opplever utskrivningspress fra sykehus. Flere unge har store hjelpebehov og sliter med psykisk uhelse etter pandemien. Det er hvert år en stor underliggende mervekst i helse- og omsorg som ikke fanges opp i demografiberegningene. Fastlegeordningen er underfinansiert. Mange kommuner melder om stramme budsjetter og at de må kutte i kjernetjenestene.

Tabell 2: Kommunesektorens økonomiske handlingsrom 2023*

Regjeringen Støres anslag på økning i frie inntekter 2023	1,8-2,3 mrd.
Demografikostnader som må dekkes innenfor de frie inntektene	-1,4 mrd.
Økte pensjonskostnader ut over deflator (betydelig usikkert anslag)	0,0 mrd.
Regjeringen Støres «økte handlingsrom» for kommunesektoren i 2023	0,4-0,9 mrd.
Andre økte utgifter og inntekter som spiser av de frie inntektene	
Bemannings- og pedagognorm barnehager	-0,9 mrd.
Toppfinansiering ressurskrevende brukere	-0,3 mrd.
Vedlikehold av fylkesveier (anslag brukt i 2021)	-0,5 mrd.
Ras-, flom- og skredsikring	-0,2 mrd.
Barnevernsreformen	-x mrd.
Annen mervekst helse og omsorg som ikke fanges opp av demografikostnadene	-x mrd.
Netto økonomisk handlingsrom frie inntekter for kjernetjenester 2023	minst -1 til -1,5 mrd.

*Sammenliknet med inntekter i 2022 anslått i RNB.

En sterk og god kommuneøkonomi med god vekst i de frie inntektene er avgjørende for omfang og kvalitet på de kommunale kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg, og nødvendig både for å rekruttere og beholde nok kvalifisert arbeidskraft og for å øke grunnbemanningen i viktige velferdstjenester. Pandemien viste at grunnbemanningen i flere velferdstjenester er dimensjonert slik at det er ytterst lite å gå på. Handlingsrommet for å styrke kvaliteten i disse kjernetjenestene er avhengig av at økningen i de frie inntektene minst

kompenserer for demografiske endringer, økning i pensjonsutgifter ut over lønnsveksten og andre gode formål som spiser av de frie inntektene, se tabell 2. Uten tilstrekkelig økning de frie inntektene er et alternativ å øke de øremerkede midlene. Unio er åpen for å vurdere øremerkede løsninger for å sikre bedre utdannings-, helse- og omsorgstilbud.

Regjeringen må vise åpenhet om kommunesektorens økonomiske handlingsrom

Unio vil peke på at kommunesektoren har behov for at de frie inntektene reelt sett øker jamt over tid slik at handlingsrommet for kjernetjenestene ikke settes under press. Vi ønsker ikke en gjentakelse av «2005» da en kraftig økning i de frie inntektene ble etterfulgt av flere år med stagnasjon eller nedgang i handlingsrommet. Vi utfordrer også regjeringen om å være åpen om hvor mye som spiser av kommunesektorens frie inntekter før kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg får sitt.

Vi viser til at kostnadsveksten (deflatoren) for 2022 ble betydelig oppjustert i RNB, dette reduserte isolert sett realverdien av sektorens inntekter med flere milliarder. Mye tyder på at kostnadsveksten vil øke ytterligere i 2022 (det siste KPI-tallet var ikke kjent før arbeidet med RNB var ferdig) og at vi kan komme i en tilsvarende situasjon i 2023. Unio oppfordrer regjeringen til å opplyse om hvilke anslag som legges til grunn for kostnadsveksten når Kommuneproposisjonen legges fram. Unio ber også regjeringen signalisere at ytterligere kostnadsvekst vil bli kompensert dersom dette ikke utliknes av økte skatteinntekter. Dette er viktig for å sikre kommunene forutsigbarhet og skjerme de kommunale kjernetjenestene mot kutt.

Den tilsynelatende forbedringen av kommunesektorens inntekter de siste årene skyldes store engangsinntekter ifb. tilpasning til økt utbytteskatt og vederlag for oppdrettskonsesjoner. Det ville være uforsvarlig av kommunene å basere et bedret tjenestetilbud og økt bemanning på inntekter som ikke representerer et varig høyere nivå på de frie midlene og som bare tilkommer en del av kommunene. Dessuten har kommunesektorens netto rentebærende gjeld økt betydelig de siste årene. Det er bedre å bruke økte engangsinntekter på å nedbetale gjeld.

Unio vil også påpeke at kirken er helt avhengig av en god kommuneøkonomi. Kommunene finansierer lokalkirken, dvs. alle lokalt kirkelige ansatte (unntatt prestene), samt gravferd, bygg og eiendom.

Unio krever:

- Kommunesektorens frie inntekter i 2023 økes med minst 3-3,5 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2023, slik at handlingsrommet for kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg kan øke med 2 mrd. kroner.
- Klimasats økes til 500 mill. kroner i 2023 for å støtte klimaarbeidet i kommunene (se omtale under «Klima»).

Helse og omsorg

Behovet for helsetjenester er fortsatt ekstraordinært, og kvalifisert helsepersonell er fortsatt en etterspurt mangelvare i store deler av landet. Bevilgende myndigheter må sikre at helsesektoren rustes til å håndtere både konsekvensene av pandemien, flyktnings situasjonen som følge av krigen i Ukraina og løpende oppgaver. Som følge av tynn grunnbemanning og økt trykk under pandemien er det behov for en styrket intensivkapasitet, økt kapasitet innen

billediagnostikk og stråleterapi samt økt rehabilitering og grunnleggende tjenester innen pleie og omsorg. Unio etterspør vilje til å styrke og utvikle de tjenestene som har ansvaret for tverrfaglig oppfølging, behandling, rehabilitering og palliasjon for det økende antallet pasienter som vil komme de nærmeste årene. Vi trenger også større oppmerksomhet og tiltak for helsefremmende arbeidsplasser i helse- og omsorgssektoren, som bidrar til lavere sykefravær og som hindrer tidlig frafall fra arbeidslivet. Det er bra at regjeringen nå fjerner den generelle adgangen til midlertidige ansettelse som ble innført i 2015.

Unio mener pandemien har avdekket samfunnets sårbarhet. Mange av utfordringene i helse- og omsorgssektoren eksisterte i årene før pandemien. De har blitt forsterket, ekstra synlige og har ført til store konsekvenser for samfunnet under pandemien. Nå må vi satse sterkere på en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, digitalisering og styrket beredskap. Regjeringen varsler i Hurdalsplattformen om satsing på en tillitsreform, opptrappingsplaner i eldreomsorgen og helsestasjons- og skolehelsetjenesten. I tillegg er det nedsatt en helsepersonellkommissjon, som skal se på tilgangen til og mobiliseringen av kritisk helsepersonell i årene som kommer. Videre har regjeringen varslet en stortingsmelding om profesjonsutdanningene. Unio mener at tre premisser må være oppfylt for at disse arbeidene skal lykkes med å utvikle en god helse- og omsorgstjeneste:

- Det må innføres konkrete tiltak som sikrer at heltid blir normen i sektoren. Både lovverk og finansiering bør vurderes som aktuelle virkemidler.
- Arbeidet med å modernisere sektoren ved hjelp av digitalisering, tilgang på teknologi og organisering, må intensiveres.
- Det må tas konkrete grep for å sikre nødvendig kompetanse i tjenestene. Virkemidler som rekrutteringstilskudd, offentlig spesialistgodkjenning, bemanningsnormer og sektortilskudd må vurderes som aktuelle tiltak.

Situasjonen er nå så prekær at Unio hadde forventet spissede krisetiltak for å gjøre helsetjenestene i stand til å ta igjen etterslep og rigge seg for fremtidige behov, samt håndtere flyktningssituasjonen som har oppstått etter at rammene for årets budsjett ble lagt.

Mer forebygging og rehabilitering styrker bærekraften i helsetjenesten

Et sentralt grep for å sikre et bærekraftig helsevesen er å øke de økonomiske rammene for rehabiliteringstjenestene. Flere må settes i stand til å klare seg selv og bo hjemme. Det vil dempe behovet for pleie og omsorg. Unio forventer at regjeringens varslede «Bo trygt hjemme»-reform gir økte midler til å prioritere forebygging, læring, mestring og rehabilitering. Dette krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Bærekraftsmålene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. I denne sammenhengen er bærekraftsmål 3, som skal sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, av særlig betydning. Unio mener dette må gjenspeiles i budsjettet. Manglende prioritering av forebygging og rehabilitering vil føre til økt ulikhet, og for noen også fattigdom. I tillegg vil det føre til økt trykk på pleie- og omsorgstjenestene. Det er ikke bærekraftig.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Det er helt nødvendig med midler til skolehelsetjenesten og helsestasjon. Nedstenging av skoler og at helsesykepleiere har blitt satt til andre oppgaver under pandemien, har gått ut over barn og unge. Det viser Koronakommisjonens andre rapport. Nå kommer det også barn som har flyktet fra krigen i Ukraina. Mange av disse barna har traumer og trenger ekstra

oppfølging. Laget rundt barn og unge må styrkes, og de bør sikres samme tverrfaglige bredde som i kommunehelsetjenestene før øvrig. Vi har også i kjølvannet av pandemien hatt en vekst i depresjon knyttet til svangerskap, fødsel og barsel, som gir økt behov for oppfølging fra jordmor i helsestasjon. Unio anser dette som en god start på regjeringens arbeid med en egen opptrappingsplan for disse tjenestene, samt den varslede opptrappingsplanen innen psykisk helse- og rus. Å styrke helsestasjon og skolehelsetjenesten vil også avlaste fastlegeordningen. Vi forventer en mer varig og forpliktende styrking til høstens budsjettopplegg.

Studieplasser

Det er vedtatt 200 nye utdanningsplasser for sykepleiere, men plassene er foreløpig ikke finansiert. Det må på plass. I tillegg er det behov for finansiering av flere lærere til å undervise og veilede disse studentene. Kvalitet er en forutsetning for at et studium skal være attraktivt. Den store nedgangen i søkertallene (23 prosent) til sykepleierutdanningen må tas på alvor. Det er en stor utfordring knyttet til rekruttering av ergoterapeuter og fysioterapeuter, og det må derfor også legges til rette for flere studieplasser for disse. Finansiering av turnusplasser for fysioterapeuter er avgjørende for å sikre nødvendig tilgang til fysioterapeuter i tjenestene. Dersom nedgangen på søkere og frafallet fortsetter, vil det få konsekvenser for tilgangen på kvalifisert helsepersonell framover. Det er imidlertid positivt og helt avgjørende at regjeringen foreslår å bruke 50 millioner kroner på å dekke utgifter til reise og bolig til helse- og sosialfagsstudenter som får praksisplass langt fra campus. Det muliggjør flere praksisplasser i kommunene og distriktene. Dette har vært etterspurt i lang tid.

Intensivkapasitet

Regjeringen foreslår i RNB å kompensere sykehusene med 700 millioner kroner. Unio forventer at de omdisponerte 700 millionene brukes til å styrke intensivkapasiteten i tråd med anbefalingene fra Koronakommisjonens andre rapport, samt sikre helt nødvendige rehabiliteringstilbud.

Tannhelse

Tannhelse må i større grad bli en del av den offentlige helsetjeneste, og målsettingen er å redusere sosial ulikhet i helse. En tannhelsereform er nødvendig. I det arbeidet må en helhetlig gjennomgang av tannhelsetjenesten vektlegges, både når det gjelder organisering og finansiering. Samtidig er det behov for å vurdere utdanningskapasitet og personelltilgang basert på befolkningens behov for tannhelsetjenester. Vi vet at de fleste sykdommer i munnhulen kan forebygges, og en tannhelsereform må vektlegge årsaker til at sykdom oppstår. Å forebygge sykdom vi gi en bærekraftig tannhelsetjeneste og være god helsepolitikk.

Unio krever:

- Unio mener RNB bør justere rammene knyttet til etterslep etter pandemien og knyttet til flykningskrisen. Særskilte områder som rehabilitering og skolehelsetjeneste bør får ekstramidler for å håndtere behovene. Vedtatte nye studieplasser må finansieres, og det må sikres tilstrekkelig med praksisplasser og veilederkompetanse både i sykehus og kommuner til å håndtere veksten i studieplasser.
- Tannhelse må vris i retning av mer forebygging, og den samlede utdanningskapasiteten mellom tannleger og tannpleiere må vurderes.

Barnehager og skoler

Ressurssituasjonen i barnehagene og skolene

I kommuneproposisjonen for 2023 peker regjeringen på at kommunene og fylkeskommunene i makro er kompensert for de økonomiske konsekvensene av koronapandemien. Samtidig viser kartlegginger gjennomført av Utdanningsdirektoratet at de statlige bevilgningene for å kompensere for koronautgiftene ikke når fram til barnehagene og skolene. I kartleggingene kommer det blant annet fram at de fleste skolene har hatt ekstra kostnader knyttet til smitteverntiltak, men bare drøyt 20 prosent av disse har oppgitt at de har fått ekstra økonomiske midler fra kommunen i 2021. Også i videregående opplæring er det et problem at ekstra bevilgninger som er begrunnet i utgifter som skyldes pandemien, ikke når fram til skolenivået. Unio er derfor bekymret for at det fortsatt er et betydelig misforhold mellom størrelsen på rapporterte koronarelaterte utgifter og den kompensasjonen som er mottatt på barnehage- og skolenivået.

Unio er bekymret for at en konsekvens av koronapandemien for barnehagene og skolene, er at barn og elever får et svekket tilbud, og at individuelle rettigheter etter barnehage- og opplæringsloven ikke oppfylles. Redusert åpningstid i barnehagen, kvalifiserte lærere, minstetimetall til opplæring og individuelle rettigheter som spesialundervisning og særskilt språkopplæring er eksempler på tilbud og rettigheter som er redusert eller falt bort som en følge av koronapandemien. Dette synliggjøres ikke som økte utgifter for kommunene, barnehageeierne og fylkeskommunene. Unio vil derfor understreke behovet for at statsforvalterembetene i sin vurdering og rapportering om behov for skjønnsmidler, må kartlegge i hvilken grad tjenestetilbudet i barnehagene og skolene er opprettholdt.

Tilskudd for å motvirke negative konsekvenser av pandemien i skoler og barnehager

Unio viser til at regjeringen bevilger 75 mill. kroner som et tilskudd for å motvirke negative konsekvenser av pandemien i skoler og barnehager. I tilleggspolisjonen til statsbudsjettet for 2022 reduserte regjeringen bevilgninger til samme formål. Unio vil understreke at konsekvensene av pandemien for elevene i skolen og barna i barnehagene vil kreve langvarig satsing, og at det særlig må legges vekt på å styrke kontaktlærerrollen.

Bortfall av deler av opplæringen, bruk av personer uten godkjent lærerutdanning i opplæringen og manglende sosial kontakt har ført til at kvaliteten på opplæringen har blitt dårligere med påfølgende redusert læringsutbytte i vid forstand. Samtidig er det viktig å understreke at læring i vid forstand er knyttet til gode relasjoner i sosiale og faglige fellesskap, og opplæringslov og læreplanverk definerer læring som mer enn kognitivt læringsutbytte.

Unio viser til anbefalingene som har kommet fra Parr-utvalget, og understreker at disse må vektlegges i videre oppfølging av elevene. Utvalgets rapport sier at hovedutfordringen er: *«mangel på tilhørighet for alle elever i det faglige og sosiale læringsfellesskapet»*.

Skoleeier og lærere må få muligheten til å vurdere hvilke tiltak som passer best lokalt basert på de anbefalingene som har kommet blant annet fra Parr-utvalget. Dyktige lærere i gode læringsfellesskap er de beste til å vurdere barn og unges individuelle og kollektive læringsbehov.

Midlene skal fordeles som et tilskudd som tildeles kommuner, fylkeskommuner og private skoler. Unio vil understreke betydningen av at tiltak nasjonalt eller lokalt må være resultat av dialog og drøfting med partene i utdanningssektoren. Tiltak som gjennomføres, må baseres på de lokale behovene for å sikre at de treffer dem med behov og er mest hensiktsmessige.

Reduksjon i videreutdanningsplasser

Unio viser til at selv om regjeringen i RNB varsler reduksjon i antall videreutdanningsplasser, gir den forsikring om at det skal være mulig å gi tilbud om videreutdanning til 5 500 lærere fra høsten 2022. Dette løftet må regjeringen holde.

Vi mener at alle elever skal få undervisning av kvalifiserte lærere. Selv om kravene til undervisningskompetanse i norsk, matematikk og engelsk for lærere utdannet før 2014 skal tas bort, er det fortsatt mange lærere som underviser i fag de ikke har faglig fordypning i. Dette gjelder ikke minst innenfor de praktiske og estetiske fagene. Det er derfor viktig å fortsette satsingen på videreutdanning for lærere innenfor bredden av fag og fagområder, slik at alle lærere som trenger det, får nødvendig videreutdanning i fagene de underviser i.

Regjeringens omtale av tillitsreformen

I kommuneproposisjonen omtaler regjeringen at den har satt i gang en tillitsreform i offentlig sektor. Regjeringen uttrykker et ønske om større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter, og mer faglig frihet for førstelinjen. Målet er at reformen på lengre sikt skal gi økt kvalitet på velferdstjenestene.

Regjeringen refererer til erfaringer med en tillitsreform i Danmark, hvor det ble vedtatt egne forsøkslover innenfor eldreomsorg, grunnskole og barnehage. Med grunnlag i disse lovene har den danske regjeringen inngått «velferdsavtaler» med sju utvalgte kommuner, som får fritak fra det meste av lovgivning innenfor et av disse områdene.

Unio frykter at forsøk med fritak for lover og regler vil svekke rettighetene til barna i barnehagen og elevene i skolen. Bemanningsnormer, lovfestede rettigheter som fag- og timestfordeling og krav til kompetanse er eksempler på sentrale bestemmelser som skal sikre høy kvalitet og likeverd i tilbudet til barna og elevene.

Konsekvensene av pandemien for elevene i skolen og barna i barnehagene vil kreve langvarig satsing. Å svekke viktige rettigheter til barna og elevene gjennom ulike forsøksordninger i tillitsreformen er ikke veien å gå. Tvert om er det behov for å styrke rettighetene til elevene, og sentrale bestemmelser må styrkes.

Unio krever:

- Statsforvalterembetene må i sin vurdering og rapportering om behov for skjønnsmidler, kartlegge i hvilken grad tjenestetilbudet i barnehagene og skolene er opprettholdt.
- Anbefalingene fra Parr-utvalget må vektlegges i den videre oppfølgingen av barn og unge, med særlig vektlegging på kontaktlærerne i skolen.
- Tiltak som gjennomføres og tilskudd som tildeles må være resultat av dialog og drøfting med partene i utdanningssektoren.
- Regjeringen må sikre at eventuelle forsøksordninger innenfor rammen av tillitsreformen ikke svekker barn og elevs rettigheter.

Høyere utdanning og forskning

Unio ser alvorlig på kuttene i midler til Forskningsrådet. Dette rammer norsk forskning, svekker kunnskapsutvikling og innovasjonskraften, og ikke minst bidrar det til å redusere forutsigbarheten for forskerne. Stopp i tildelinger rammer bevilgninger til langsiktig grunnforskning, forskerprosjekt til fornying (FRIPRO) og forskerprosjekt for unge talenter. Også støtten til EU-deltakelse i instituttsektoren rammes.

Dette kan få alvorlige konsekvenser for norske forskere. Verdifulle prosjekter settes på vent, med de negative konsekvensene dette vil få for både forskere og samfunnet. Når Norges forskningsråd nå skal inn i en krevende prosess, er det avgjørende at regjeringen finner gode løsninger som ikke rammer planlagte forskningssatsinger som er i gang med prioriterte prosjekter for samfunnet vårt, ikke minst innenfor grunnforskning. Forskerne må gis forutsigbarhet i arbeidet sitt.

Unio er kritisk til at flere store byggeprosjekter settes på vent, særlig kuttet i bevilgningen til Vikingmuseet er alvorlig. Vikingmuseet forvalter en uerstattelig del av norsk historie, og som samfunn har vi en sterk forpliktelse til å ta vare på denne kulturarven.

Universitetene og høyskolene kompenseres i noen grad kuttet i pensjonskostnader som følge av ny modell innført med virkning fra 2022. Ny beregning innebærer at bevilgningen til statlig UH økes med 61 mill. kroner i RNB. Dette er likevel vesentlig mindre enn sektorens egne beregninger.

Unio er kritisk til kuttet på 207,6 mill. kroner som følge av «endrede reisevaner». Kuttet rammer vilkårlig, slik tilfellet var med ABE-reformen. I realiteten er dette et kutt i institusjonenes basisbevilgninger.

Unio krever:

- Regjeringens ambisjon i Hurdalsplattformen om å øke basisfinansieringen i UH må følges opp, og i tråd med tidligere innspill ber Unio om at statens forskningsinnsats økes til 1,5 pst i inneværende stortingsperiode.
- Gjennomgangen av den økonomiske situasjonen i Norges forskningsråd må skje uten at nye tildelinger stoppes eller settes på vent.
- Vikingmuseets ansvar for å forvalte kulturarven må sikres gjennom tilstrekkelige bevilgninger.

Politiet

Unio er svært positiv til at regjeringen legger opp til å bevilge 13,2 millioner kroner til 100 nye studieplasser ved Politihøgskolen i RNB 2022. Dette er en nødvendig opptrapping for å opprettholde en forsvarlig grunnbemanning i politidistriktene fremover. Imidlertid er vi bekymret for at andelen politifolk i midlertidige stillinger er økende. Per 1. tertial 2022 var kun 24,2 pst fra fjorårets kull ved Politihøgskolen i faste politistillinger.

Unio har gjennom flere år registrert at kapasiteten på etter- og videreutdanningen ved Politihøgskolen er for lav. Vi ber derfor om at vårt tidligere krav om at antall studieplasser for etter- og videreutdanning økes med 450 plasser (15 pst.) følges opp i statsbudsjett for 2023.

Vennlig hilsen

Unio

Ragnhild Lied /s/
leder

Erik Orskaug /s/
sjeføkonom

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

a AKADEMIKER
FORBUNDET

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

 Skattevisevirenes
Forening

Unio har 390.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister, bibliotekarer og tannpleiere

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier :
sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og
privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av
utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og
pensjonsordninger